

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék..." (Vörösmarty Mihály)

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

**V. évfolyam 52. szám
2001 június**

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának tagszervezetei: a **II.** kerületi, **VI.** kerületi, **IX.** kerületi és **XI.** kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor - hívottan és hívatlanul mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe.

Az örmény hitvallásból

Június

"Szenvedett, keresztre feszítették, eltemették, harmadnapra feltámadt; ugyanazzal a testtel felment a mennybe és az Atya jobbára ült."

Íme, itt vannak összefoglalva Jézus életének végső eseményei nagypéntektől pünkösdig. Minden évben végigéljük, ha együtt vagyunk az egyházzal. A nagypéntek tragédiája után senki sem gondolta volna, hogy lesz kibontakozás. Ez történt meg a feltámadásban. Jézus többeknek megjelent, és tanítványait hitükben megerősítette. Azután visszatért a mennybe, ahonnan eljött. Az ábrázolások szerint az Atya jobbán ül, vagyis Vele egyenrangúan uralkodik a világ felett. Jézus életének eseményei hasonlítanak a mi életünkhöz is, mindannyiunk életének megvannak a tragédiái, de mindenütt, mindenkor megjön a mi Uralkodónktól a megoldás, a kibontakozással a beteljesülés.

Dr. Sasvári László

A Jakabffy Napok visszhangja

Utánnnyomás (rövidítésekkel) a kolozsvári KRÓNKA 2001 május 22-i számából

Bartók mellett említendő

Jakabffy Elemér kisebbségi politikusra emlékeztek

Vasárnap Lugoson folytatódott a Jakabffy Napok rendezvénysorozata. A politikus lugosi szülőházán levő emléktábla megkoszorúzását követően *Pomogáts Béla*, a Magyar Írószövetség elnöke, *dr. Issekutz Sarolta* budapesti örmény kisebbségi képviselő, *Szekernyés János* temesvári művelődéstörténész és *Bakk Miklós* politológus méltatta a neves közíró, jogtudós munkásságát.

/.../ A háromnyelvű - magyar, román és német - emléktáblánál *Marius Martinescu* polgármester románul, *Bakk Miklós* politológus, a Jakabffy Alapítvány kuratóriumának tagja pedig magyarul méltatta a 120 évvel ezelőtt született politikus munkásságát. Ezt követően

délután hat órától a városi Művelődési Házban a közíró életművét bemutató és értékelő konferenciát tartottak.

Az előadásorozatot megnyitó *Pozsár József* RMDSZ-es alpolgármester röviden méltatta, mit jelent ma a szülővárosnak *Jakabffy Elemér* szellemi hagyatéka. Ezt követően *Pomogáts Béla*, a Magyar Írószövetség elnöke a jogtudós három olyan tulajdonságát emelte ki, amely példaszerűvé avatja tevékenységét. "Jakabffy - mondta Pomogáts - tudományosan és szakmailag felkészült, erkölcsileg rendkívül következetes közép-európai politikus volt." Dr. *Issekutz Sarolta*, a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke a magyarörménységnek az erdélyi kultúrában betöltött szerepét mutatta be, majd ismertette az örmény származású - Szamosújvárról Krassó-Szörény megyébe elszármazó - *Jakabffy* család történetét. *Szekernyés János* temesvári újságíró és művelődéstörténész 1881-et a magyar történelem nagy évének nevezte: ebben az évben ugyanis két nagyon jelentős személyiség született a Bánságban, *Bartók Béla* és *Jakabffy Elemér*. "Bartók - mondta *Szekernyés* - ma már világhírű, *Jakabffy* hírnevéért azonban még sokat kell tennünk." A záró előadást megtartó *Bakk Miklós* politológus a jogtudós által 1940-ben megalkotott kisebbségi törvénytervezet kapcsán a kérdés megoldásának közép-európai modelljeit elemezte.

A rendezvénysorozatot megszervező szatmárnémeti Kölcsey Kör elnöke, *Muzsnay Árpád* a Krónikának elmondta: az idei, VI. *Jakabffy Napokat* követő újabb ünnepség minden bizonnyal a nagy politikus és tudós születésének 125. évfordulóján lesz.

B. M.

Szatmárnémetiből a Frissúság (rövidítésekkel)

"A nemzetiségeknek nem a rossz vagy a jó, de sokszor a rossz és a nagyon rossz közül kell választaniuk!"

Az ismert kolozsvári történész, *Balázs Sándor* professzor szavai ezek. A két világháború közti nagy nemzetiségi politikus, *Jakabffy Elemér* emlékére rendezett Kárpát-medencei nemzetközi konferencián hangzottak el. A tanár úr az 1937-es választásokkal foglalkozott előadásában, ezen belül is *Jakabffy* szerepével és általában az erdélyi magyarság akkori esélyeivel. Ugye, milyen ismerősen hangzik! Akkor is roppant nehéz volt döntenie a magyarságnak, hogy melyik többségi pártot támogassa! Szíve szerint egyiket sem, különösen nem az éppen (még) kormányzó liberálisokat, akik durván becsapták a magyarságot, ráadásul nagyképpen azt hitték, úgyis kényelmes többséget szereznek. Nem kaptak többséget, ám a magyar szavazatokkal könnyen kaphattak volna. A MADOSZ különösen melléfogott: arra biztatta választóit, hogy a Vasgárdával szövetkezett parasztpártra szavazzanak. A liberálisok nem nyertek, és nem alakíthattak kormányt, aminek örültek a magyarok. Ám annak már kevésbé, ami nem sokkal később bekövetkezett: bevezették a királyi diktatúrát, amihez a magyarok akaratlanul is hozzájárultak! *Balázs* professzor e szavakkal foglalta össze előadását: "Kimondhatjuk, hogy amikor nagy veszély fenyeget bennünket, olyat is választanunk kell, amit normális helyzetben soha nem választanánk!"

Muzsnay Árpád, az EMKE alelnöke, a rendezvény főszervezője nyitotta meg az immár VI. alkalommal megrendezett *Jakabffy-Napok* konferenciáját, melynek főcíme *Kis nemzetek és nemzetiségek a harmadik évezred Európájában* volt. Mint korábban, a *Scheffler János* Lelkipásztori Központban tartott találkozónak sok ismert politikust, közéleti és közművelődési személyiséget hozott Szatmárnémetibe. Az előadók közt volt *Pomogáts Béla*, a Magyar Írószövetség elnöke, *Balogh András* budapesti egyetemi tanár, *Komlós Attila*, az Anyanyelvi Konferencia ügyvezető elnöke, *Kósáné Kovács Magda* parlamenti képviselő, *Lőrincz Csaba*, a magyar külügyminisztérium helyettes államtitkára, *Gruber Károly*, a Határon Túli

Magyarok Hivatalának főosztályvezetője, *Halmos Sándor* újságíró, a debreceni zsidó hitközség ügyvezető igazgatója, *Kelemen László*, a burgenlandi Magyar Média Központ vezetője, *Göncz László* a lendvai (Szlovénia) művelődési központ igazgatója, *Eckstein-Kovács Péter* szenátor, *Varga Attila* parlamenti képviselő, *Issekutz Sarolta* budapesti ügyvéd, az örmény kisebbség képviselője és mások.

/.../ Regionális irodalom, nemzeti irodalom, világirodalom című előadásában *Pomogáts Béla* fontosnak tartotta az egység és összetartás ügyének felvállalását, hogy valóban létre jöjjön a nemzet kulturális egyesülése. De nem csak az fontos, hogy a határon túli irodalom beépüljön a nemzeti irodalomba, de az is, hogy a magyarság benne legyen az európai szellemi áramlatokban. *Komlós Attila* a vallás és az egyház viszonyáról értekezett a problémákat belülről látó lelkipásztor őszinteségével. Fontosnak tartja, hogy az egyház kritikusan nézze önmagát, de ugyanakkor fenntartja magának a világi hatalom kritizálásának jogát is. Ha a hagyományos egyházak nem elégítenek ki minden igényt, mert nem elégítenek ki, akkor ez elsősorban nem arra ok, hogy az új egyházakat vagy szektákat kritizálják, inkább arra, hogy felmérjék, mit mulasztottak el, illetve mit csinálnak rosszul! */.../*

A még közelebbi hazai gondokat *Eckstein-Kovács Péter* szenátor hozta vissza a konferenciaterembe. Értékelése szerint az új kormány nem lép fel ugyan kezdeményezően a kisebbségi gondok megoldásában, de támadólag sem. A megkezdett dolgokat folytatja már azért is, mert érdeke. Miként az RMDSZ-nek is érdeke, hogy segítse Románia integrációját. Az autonómiáról szólva úgy vélekedett, hogy az az utóbbi időben jó, számunkra is kedvező hátszelet kapott. A burgenlandi *Kelemen Lászlótól* megtudhattuk - ha eddig nem tudtuk volna -, hogy az ausztriai magyarok helyzete sem fenéig tejfel, mi több, bizonyos dolgokban hátrányosabb, mint más környező országokban. Csak egy példa: a közszolgálati televízióban negyedévenként (!) van magyar adás, igaz, akkor egy "teljes fél óra"! Ha valaki Burgenlandban nyilvános helyen elénekelné a magyar himnuszt vagy kitenné a nemzeti lobogót, az az osztrák állam elleni akciónak minősülne! Legalábbis többek szemében. (De hát így van ez nálunk is.) Mindez a magyar értelmiség hiányával is magyarázható, illetve azzal, hogy tartós szórványhelyzete miatt a burgenlandi magyarságnak ma már igen erős a regionális identitása. Az utóbbi időben érezhető javulás tapasztalható, néhány éve beindult a magyar középiskolai oktatás, megjelentek a kétnyelvű feliratok, s Magyarország integrációjának felgyorsulása az osztrákokat is érdekeltté tette a kétnyelvűségben, ami abban is megnyilvánul, hogy nem csak a burgenlandi iskolákba, de magyarországi tanintézetekbe is mind több fiatalot küldenek tanulni.

...A sok gond ellenére *Varga Attila* parlamenti képviselő összefoglalója optimista kicsengésű volt, hangsúlyozva, hogy a harmadik évezred Európája nemcsak a nemzetek, de a nemzeti kisebbségek Európája is lesz, ahol már inkább csak a jó és a rossz közül kell választani. A konferencia résztvevői megkoszorúzták *Jakabffy Elemér* síremlékét, majd az ünnepség Lugoson, a nemzetiségi politikus szülővárosában folytatódott.

Sike Lajos

Szatmári Frissújság május 21. (részletek):

Amma Zoltán plébános beszédét követően *Varga Attila* parlamenti képviselő emlékeztetett a *Jakabffy* hagyatéokra a tegnap reggeli koszorúzáson: "Jakabffy Elemér szellemisége révén munkánkban, törekvéseinkben tovább él. Szerencsés lehetett az a nemzedék, amely kortársa volt, vele dolgozhatott és gondolkozhatott, de szerencsésnek mondhatja magát az utókor is, mert olyan szellemi örökséget hagyott ránk, melyből erőt, tartást lehet meríteni a jelen küzdelmeihez, kisebbségi sorsunkat vállaló politikai cselekvéshez, magabiztosságot a mindennapi élethez. De ez a kimeríthetetlen szellemi hagyaték még valamit elvár tőlünk:

felelősséget és további munkát. Különösen azokra érvényes ez, akik az érdekképviselőket különböző szinten elvállalták."

Hogy ezt a szellemi hagyatékot valóban felelősséggel vállalják, mi sem bizonyítja jobban, mint az a közel 50 előadó, aki a neves közéleti személyiség, az Európa-szerte ismert kisebbségpolitikus emlékére rendezett eddigi tanácskozásokon részt vett, köztük olyan neves személyiségek, mint Pomogáts Béla, Pozsgay Imre, Szabó Tibor, Tabajdi Csaba, Törzsök Erika Budapestről, Duray Miklós Pozsonyból -, Csubela Ferenc Szabadkáról, Gortvay Erzsébet és Brezovics László Ungvárról, Oplatka András Zürichből, Bárdi Nándor Solymárról, aztán Markó Béla, Frunda György és mellettük a mostani rendezvény jeles előadói - Kósáné Kovács Magda, Balázs Sándor, Balogh András, Törzsök Erika, Székely István, Komlós Attila, Pomogáts Béla, Grüber Károly, Lőrincz Csaba, Eckstein-Kovács Péter, Gönc László, Kelemen László, Jakab Sándor, Issekutz Sarolta, Halmos Sándor, akik a szombati egész napos tanácskozáson azt elemezték, mi lesz a helye és szerepe a kisebbségeknek ebben a régióban az integráció során, hogyan változik a kisebbségek státusa az Európai Unióban. Szó volt továbbá a nemzeti irodalom regionális és világirodalmi helyéről; az egyház és vallás szerepéről az ezredfordulón és Magyarország nemzetpolitikájának értékeléséről az euroatlanti integráció perspektívájából; a szlovéniai, a burgenlandi, horvátországi és kárpátaljai magyarok helyzetéről, jövőképéről, a magyarországi örmény kisebbség törekvéseiről, a mai magyarországi zsidó valóságról, végül pedig a cigányság sorsáról "Európa kapujában".

Varga Attila képviselő a kisebbségek Európájáról szólva az átmenetet érzékeltette a konfliktusok századából a megbékélés századába. "Hogy valósággá válik-e ez a túlzottan optimista kijelentés, vagy csak óhaj marad, az attól függ, hogy az integrálódó Európában a gazdasági, pénzügyi, jogi, intézményi problémákon túl a legalapvetőbb kérdés, az állam és a nemzet viszonya hogyan alakul, milyen értelmezést kap a XXI. században. /.../

Eltérő kultúrájú, nyelvű, történelmi emlékezettel rendelkező nemzeteket nem lehet, de legalábbis nem szabad uniformizálással valamilyen mesterséges egységbe tömöríteni. Strukturális egységet a közös jellemzők, a közös értékek és érdekek feltárásával, felmutatásával lehet elérni.

Európa eszméje, amennyiben ez többet jelent egy földrajzi megnevezésnél, megköveteli egy bizonyos kultúra védelmét. Mégpedig az emberi természetéről vallott felfogás, bizonyos történelmi emlékezet, kulturális teljesítmény és polgári életforma védelmét."

Benedek Ildikó

Megemlékezés Jakabffy Elemér sírjánál

Hagyományteremtő szándékkal indult, és nyugodtan mondhatjuk, hogy mára ténylegesen hagyománnyá nemesült a *Jakabffy Elemérre* emlékező rendezvénysorozat, mint ahogyan az is, hogy ennek végén tiszteletteljes főhajtással állunk meg sírjánál és belsőnkben, lelkiünkben elcsendesedve emlékezzünk nagy elődünkre.

Jakabffy Elemér szellemisége révén bennünk, kapcsolatainkban, találkozásainkban, munkánkban, törekvéseinkben tovább él. Szerencsés lehetett az a nemzedék, amely kortársa volt, ismerhette személyesen, esetleg együtt dolgozhatott, gondolkodhatott Vele.

De szerencsésnek mondhatja magát az az utókor is, amelynek múltjában ilyen személyiség, ilyen maradandót alkotó életpálya előfordult. Jakabffy Elemér olyan szellemi örökséget hagyott reánk, amelyből erőt lehet meríteni jelen küzdelmeinkhez, tudást, kisebbségi sorsunkat vállaló politikai cselekvéshez, tartást, magabiztosságot és büszkeséget mindennapi életünkhöz. Igen, mindezt megadja nekünk ez a kimeríthetetlen szellemi hagyaték. És még valamit: a felelősséget. Jakabffy Elemér saját életével, munkásságával példát, további munkát

és felelősséget is hagyott reánk, különösen azokra, akik az érdekképviseletet különböző szinteken elvállalták.

Felelősséget nemzeti közösségünk sorsának további alakulásáért. Népéért végzett, sokszor önfeláldozó, néhol emberfeletti munkáját Ő egyben nagy felelősséggel is végezte.

Munkájának tartalma, mennyisége és minősége, emberi hozzáállása, felelősségérzete számunkra mérce, viszonyítási alap és rá gondolva mindig önvizsgálatot kell végeznünk, hogy mennyire vagyunk, leszünk képesek ezt a mércét legalább megközelíteni. Adjunk hálát azért, hogy volt és van egy Jakabffy Elemérünk.

Szatmárnémeti 2001. május 20.

Varga Attila

Romániai Magyar Szó - 2001. május 21 (részlet)

"Magyarország nemzetpolitikája jelentős sikereket ért el az utóbbi időben. Az a tény, hogy nyíltan és kiszámíthatóan politizálunk, nem csak az EU tagállamai részéről hoz elismerést, de mind több megértésre talál a szomszédos országok többségi lakossága körében is, mind kevesebb gyanakvással fogadva, amikor a határon túli magyarság támogatása kerül szóba. Ehhez az is hozzájárul, hogy a határon túli magyarság képviselői mind aktívabban vesznek részt az adott ország gazdasági és társadalmi problémáinak megoldásában, s a többségi lakosság pártjainak partnereként ezt egyre hitelesebben teszik" - állapította meg *Lőrincz Csaba*, magyar külügyi helyettes államtitkár Szatmárnémetiben a *VI. Jakabffy Elemér Napok* alkalmából rendezett nemzetközi kisebbségjogi konferencián. /.../

A rendezvényen jelen volt és előadást tartott többek között Pomogáts Béla, a Magyar Írószövetség elnöke, Kósáné Kovács Magda országgyűlési képviselő, Komlós Attila, az Anyanyelvi Konferencia ügyvezető elnöke és több ismert hazai, illetve határon túli és anyaországi politikus, értelmiségi, érdekvédelmi szervezet vezetője. A rendezvény tanulságaira visszatérünk.

A Lugosi Hírmondó 2001 május 6. számában Bakk Miklós cikkében olvashatjuk a következő részletet:

Jakabffy Elemérnek fontos szerepe volt abban, hogy kibontakozhatott az OMP /Országos Magyar Párt - a szerk./ önálló külföldi - európai - politizálása: a nemzetközi kisebbségvédelmi munka. Az Európai Nemzetkisebbségek Kongresszusain (1925-1937) minden évben részt vettek az erdélyi magyar delegátusok, legtöbbször *Balogh Arthur* és *Jakabffy Elemér*. A kongresszusokon zajló elméleti vitákban a két legnagyobb európai nemzetkisebbség, a németek és a zsidók között a magyarok gyakorlatiasságukkal és a nemzeti szocializmussal szembeni elvi kiállásukkal nagy tekintélyre tettek szert. Az 1919-es, Románia által aláírt párizsi kisebbségvédelmi szerződés alapján az erdélyi magyarság képviselői 34 panaszt adtak be a *Népszövetség* titkárságához.

Az Országos Magyar Párt 1938-as feloszlata után /Jakabffy/ visszautasítja a Magyar Népközösség munkájában való részvételt és visszavonul a közéleti munkától. 1944-ben a Lugos közelében lévő zaguzsényi birtokán letartóztatják és Bukarestbe internálják. 1945-ben szabadon bocsátják, de a politikai életbe nem tér vissza (a Magyar Népi Szövetség vezetői felkeresik ugyan, de ő a velük való együttműködést is elutasítja).

1949-ben az állambiztonsági szervek arra kényszerítik, hogy elhagyja lakását, és a kényszerlakhelyül kijelölt Hátszegre telepedjen. Innen 1957-ben Szatmárnémetibe költözik, s

ott tölti el élete hátralevő éveit, miközben megírja emlékiratait. 1963. május 19-én hunyt el, sírja a szatmárnémeti hídon túli katolikus temetőben van.

Írói és tudományos munkássága szoros kapcsolatban áll közéleti-politikai tevékenységével. 1922 és 1942 között Lugoson szerkeszti és adja ki a *Magyar Kisebbséget*, amely a két világháború közötti korszak egyik legjelentősebb kisebbségpolitikai sajtóorgánuma volt. 1923-ban kiadja *Erdély statisztikája* című munkáját, amely számos korábbi adatot helyesbít; e közleményéért bírósági eljárást indítanak ellene. 1930-ban közreadja *Emlékezéseim Tisza István grófról* című írását. Több művet is megjelentet Krassó vármegye történetével és nemzetiségi viszonyaival kapcsolatosan: *Adatok Krassó vármegye múltjából* (1925), *Az 1790-91-iki magyar országgyűlés előzményei Krassó vármegyében* (1925), *Adatok az 1848 év eseményeihez Krassó vármegyében* (1931), *Krassó-Szörény vármegye története különös tekintettel a nemzetiségi kérdésre* (1940). 1939-ben Budapesten kiadják *A bánási magyarság húsz éve Romániában* című művét.

Jakabffy Elemér életművét az 1989-es fordulat után kezdték újra felfedezni.

A Kriterion Könyvkiadó Téka sorozata 1993-ban válogatást adott közre Jakabffy legfontosabb írásaiból *Nemzetiségpolitikai írások* címmel. Balázs Sándor kolozsvári egyetemi tanár *Lugosi üzenet* című kismonográfiája a Magyar Kisebbség jó húsz éves történetét mutatja be (a kötetet a szatmárnémeti Kölcsey Kör adta ki 1995-ben).

Elmondhatjuk: az életmű él, hat. 1993-ban az RMDSZ, a Szombati Szabó István Irodalmi Kör és az EMKE egy közös rendezvény keretében három nyelvű emléktáblát helyezett el szülőháza falán.

Otthonról - haza

Wertán Zsolt: Emlékek a 2000. évi körutazásról 2. rész

Hori Etelka, a **gyerőmonostori** lelkész leánya a varrottasok készítését szorgalmazta. Az 1896-os Budapesti Millenniumi Kiállításon Erzsébet királyné vásárolt belőle, a főúri hölgyek követték példáját. A környék népességének a szép varrottasok divatja kenyeret jelent a mai napig. Itt forgatták Kós Károlyról *Az Országépítő* c. filmet. A munka két és fél hónapig tartott, a statisztákat a falu adta. *Kiss Tibor* ébren tarja a magyarságot, itt ő a világító fáklya.

Magyarvalkó (Valeni) ide már közel esik, de a rossz út miatt ajánlatosabb kerülővel, Kalota felől megközelíteni!

Magyarkapus (Capusu Mare).

Gyalu (Gilau). A helység kedvelt turista kiindulópont a Gyalui havasok gránit szurdokaiba, palakőzetű teraszaira és bérceire. Fűrésztelep, faforgalmazás.

A Kisszamoson több duzzasztott tó van. Kolozsvár már látszik. Mielőtt jobbra lekanyarodunk.

Magyarfenés (Vlaha). Egybenőtt Oláhfenéssel, román nevét tőle kapta. Méltóságteljes, vaskos tornyú, árpádkori kőtemplom, gyönyörű freskókkal. *Boldizsár Zeyk Imre* tanár úr, az itteni faluturizmus lelke, vár minket. *Csányi Éva* vendéglőjébe ismerősként térünk be.

2. nap. Nehézkesen vergődünk vissza a főútra, a keskeny bekötő úton a szembetűnő vegyes gulyák miatt: lovak, kecskék és bivalyok is vegyülnek a tehének közé.

Szászfenés (Floresti). A fene kutyát is jelentett. Itt királyi vadászok, kutyatartók is éltek. II. Rákóczi György itt vesztett 1660-ban csatát a szultán hadával szemben. A töröktől leégetett Bethlen kollégiumot Nagyenyedre helyezte át.

Kolozsvár (Cluj). Történelmi nevei: Zeugma - Ptolemaiosznál, Napoca és Claudiopolis - a dákok, és római időkben, Clusvar - 1453-ban, Colusvar, Koloswar, Kintses Kolosvár - Misztótfalusinál, Clausenburg stb. Évszázadokig a magyar kultúra egyik központja.

Városi rendszabály 1585-ből, Kelecsényi Gábor olvasatában: "Az éjjeli járás, szitkozódás, szánkózás, kiáltás és egyéb csintalanság felől végeztének városszerte, hogy ha nyolc óra után ez vétkekben valakit megtalálnak, ha rideg legény lészen, az kalitkába vitessék..."

A Hója erdőnél haladunk a Donát negyedben. A dombos területet valaha nem erdő borította, hanem szőlő. Ebből az időből maradt a dombtetőn a hatalmas Donát-szobor (az időjárás patrónusa). A legenda szerint "délben, ha meghallja a harangszót, lemegy a Szamosra s vizet iszik Donát."

A Donáti úton épül *Makovecz Imre* kéttornyú református temploma. Közelében a katolikus templom már majdnem kész.

A zilahi úton: **Kisbács** (Bacin). Katolikus falu, fallal kerített templommal. Kalotaszegen még egy katolikus falu van: **Legenye** (Leghia), a többi 38 mind református.

A Nádas patak völgye. Errefelé ismét a talajmegőrző, teraszos földművelés nyomai látszanak. **Andrásháza** (Radaia). Most már jó úton futunk.

Méra (Mera). Kopaszfüves az egész dimbes-dombos táj, itt mindenütt szántóföldek lehetnek. **Magyarvista** (Vistea). Itt híres ácsok és ügyes kezű gyöngyfüzők élnek. A "*Gyimes*" együttes dalait hallgatjuk.

Erdélyben a reformáció korán megjelent, mert a nyugaton tanult szászok és magyarok 90%-ban visszajöttek és itt gyümölcsöztették tudásukat. *Johannes Honterus* polihisztor Brassó népét térítette. Egy prédikációja olyan hatást tett, hogy az egész szász közösség áttért református hitre. Ekkoriban szakadt háromfelé az ország. Az Erdélyi Fejedelemség protestáns állam volt, ezen néhány katolikus fejedelem sem változtatott.

Magyarnádas (Nadaselu).

Nádasszentmihály (Mihaesti). Kétszintes, igényes házak. Román falu.

Pusztatopa (Topa Mica). Lefelé, nagy lejtőn, kanyarogva vezet az út, minduntalan útépités.

Magyarzsombor (Zimbor). Örmény temető.

Almásszentmihály (Shalimasu Almasului) után a zilahi útról letérünk jobbra, az Almás völgyébe.

Hidalmás (Hida). Az út mellett jobbra: 3 méteres, meglepő alakú sziklabunkó. (Hogy el nem billentette még egy szélroham!?) Vegyes lakosság. Errefelé is mindenütt a túlméretezett ortodox templomok friss bádогоzása csillog.

Bányika (Baica). Pici borona-templom, karcsú, igen-igen hegyes, zsindelezett toronnyal.

(A híres máramarosi fatemplom például tavalytól a Világörökség része).

Kendermező (Chendrea) és **Kettősmező** (Chechis) egész körzetében szemsimogató, hullámos dombvonulatok.

Almásgalgó (Galgau Almasului). Felsétalunk a Sárkányok kertjéhez. A homokos-kavicsos üledék összetömörödött és homokkőréteg keletkezett. Alatta maradt a volt tengerfenék agyagrétege. A letöredések csúsztak, lebillentek. Bizarr alakzatok keletkeztek. Bemegyünk a "kőerdő"-be. A morzsalékos gnájsz-tornyok némelyikét az elemekkel küszködő növények, senyvedő bokrok, sőt csenevész fácskák koronázzák. Kapaszkodnak, mint a kisebbségi sorsban élők. Körülöttünk a növényzetben az összetett levelű saspáfrány, kúszó kapcsos korpafű, homokliliom, meg a vaskos mohapárnák tűnnek ki. Az időmarta sziklákön törekszünk felfelé. Fent, a homokkő padon, a tölgy- és gyertyánerdő széléről szép kilátás nyílik az egész tágas völgyre. A távolban legelő állatok. Közvetlenül alattunk a Kőerdő alakzatai, kürtői. Indulunk. Az Almásvölgy túloldalán is gyönyörűséges sziklák. Duzzognak, hogy őket nem kerestük fel.

Zsibó (Jibou), Wesselényi-kastély. Petri Lőrinc a Szamos völgyében a labancokkal szemben csatát veszített. Kazinczy Lajos tábornok is itt tette le a fegyvert. Őt is kivégezték, az aradi hősök után egy héttel. Erdély egyik legszebb barokk kastélya a zsibói. Jelenleg gazdátlan, állapota csak romlik, pedig nemzeti zarándokhely kellene legyen! A mauzóleum helyzete tragikus, a kriptá helyén elgyomosódott gödör tátong. Hátról láttuk az istállót, a manézst. A

túloldalt a különálló, szép barokk kápolna, mellette a lankás oldalba süllyesztett borpince. Takaros polgárházak. A hadadi Wesselényiek báróságot kaptak. Wesselényi Miklóst Kufsteinbe zárták 8 évre, megbetegedett. Ő volt a zilahi jobbágyfelszabadító. Gyönyörűséges szobra uralja a zilahi főteret. Híres apa híres fia, az "árvízi hajós". Ő utazott Széchenyivel francia földre és Angliába látni-tapasztalni. A kastély szomszédságában van a Botanikus Kert, talán miatta maradhatott meg a kastély is. A kőcímereket Molnár tiszteletes úr a templomba menekítette.

Nyugat felé **Zilahnak** vágunk.

A római korban itt húzódtott a limes, a határvonal. A tatárdúlás után 5 évvel építették hatalmas, most református templomát. Szt. Margit kápolna. 1902-ben avatták fel *Fadrusz János* gyönyörű szobrait: *Wesselényit* és *Töhötömöt*. Utóbbit a román nemzettudat elpusztította. A jobbágy felszabadító Wesselényi szobra ugyan megmenekült, de megviselte a román vezetők idegeit: "mit keres a főtéren egy magyar főúr szobra"? Többször is bedeszélték, de végülis áll! Körbejárjuk, megcsodáljuk. Zilah 15 ezer főnyi lakossága 93 %-ban magyar volt. Bár mindig víz szűkével küzdött, megyeszékhellyé tették, ipart telepítettek. Hús kilométeres távolságból, a Szamos mellékéről vezettek ide a vizet 30 éve, és a népességet 70 ezerre duzzasztották. Most 20 % a magyarság, elég agilis, szervezett. Tragikus vízhiány. Több helyen látjuk, hogy az artézi közkutaknál ballonokkal, korsókkal sorban állnak és cipelik haza a vizet.

Megnézzük a Wesselényi református kollégiumot. Itt tanult *Ady Endre* is: "*Üzenet egykori iskolámba*" c. versét hallgatjuk. A kollégium 350 éves fennállása emlékére 1996-ban készült márványtablán olvasható román és magyar nyelven "*Ha az ember az marad, ami volt: nemes, küzdő, szabadlelkű diák*".

Az intézmény máig megmaradt Elméleti Líceumnak. 1711-ben itt is megszállt XII. Károly svéd király, lóháton való, legendás hazatértekor.

Joikits Attila tanár úr **Szilágysomlyóra** kísér minket. Mint mondja: a Szilágyság és maga Zilah a 12. század óta szerepel az írásokban (utóbbi Ziloh néven). Utunk a gyártelep mellett visz a Sármaság felé. Vers: Zilahy Lajos: "*Kő kell apadó kútba*". Hepe-hupás Szilágyság. Az Érmellék nem tartozik hozzá.

Sármaság (Sarmasag). Mezőgazdasági termelés és bányaművelés. Manapság nem kell már a lignit. A Zilahi Turul emlékművet 1932-ben rántották le a román fiatalok.

Érmellékre érkezünk.

Érszakácsi (Sakaseni).

Tasnád (Tasnad, Trestenburg) mezőváros volt. Svábok telepedtek be. Károlyi-birtok volt, most a 12 ezer lakos fele román, fele magyar.

Az út az Éren át jobbra kanyarodik, egy nyomsávós keskeny utacsán futunk. Régóta víz sincs már az Érben. Érmindszent igen szegényes falu, *Ady* szülőházához hasonló, egyszerű házacskákkal: piciny ablakok, döngölt agyagpadló. A szobácska mestergerendája meggörnyedt, öntött vaskályha, szerény faágy, vitrinszerű szekrény és a meszelt falakon százéves képek. A bejárati ajtó kovácsolt zárában jókora vaskulcs. Az érzékenyült társaság két verset is meghallgat, többen szipognak. Ezt a kis szentélyt látni kell! A házacskán kétnyelvű márványtábla:

*Mikor fogunk már összefogni,
mikor mondunk már egy nagyot,
mi elnyomottak, összetörtek,
magyarok és nem magyarok?*

Ady Endre, a nagy költő születésének 80. Évfordulójára

Nagybánya Tartomány Néptanácsa

Ugyanezen a telken van a később épült lakályos polgárház, amelyben a család lakott. Szobáiban gazdag gyűjtemény: tárgyak, képek, *Ady* életútjának és irodalmi tevékenységének

méltó bemutatása. A visszaúton *Talos Géza* felolvas: *Vattay László* kanadai református lelkészíró "Az Isten szörnyetege" c. könyvéből, a költő tevékenységéről.

Magora hegy, 600 méteres dombok.

Törvényfák: Rákóczi állítólag törvényt ült alattuk. E vidéken a szőlő még megterem. **Somlyóújlak** (Uileacu Simleului) 1258-ban épült, most református temploma kettős falu, közte el lehet menni. Nála csak az árkosi erődtemplom régebbi.

Wertán Zsolt (folytatjuk)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2000. évi tevékenységéről (*dr. Issekutz Sarolta beszámolója*) - rövidítve

Az éves működéshez szükséges pénzeszközök biztosításához kb. 15 pályázatot nyújtottunk be.

A *Fővárosi Örmény Klub* minden hónap 3. csütörtökén megtartotta rendezvényeit a Magyarok Háza V. Semmelweis u. 1-3. szám alatti zeneteremben. Minden alkalommal előadások, zenei műsorok hangzottak el az erdélyi örmény kultúra és hagyományápolás, a magyar kultúra témaköréből, az ősi örmény kultúráról. A klub látogatottsága igen nagy, alkalmanként 80-120 fő közötti.

Decemberben a karácsonyi klubesten került sor az egyesület által 1999-ben alapított *Szongott Kristóf díj* átadására neves művészeink közreműködésével, melyen kb. 180 fő vett részt.

Rendszeresen megjelent - immár 4. évfolyamával - az *Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek* című havi kiadványunk 1100 példányban, amely ingyenesen került megküldésre közösségünk tagjainak, közgyűjtemények, kisebbségi önkormányzataink, civil szervezeteink számára postai úton. A kiadvány a hazai történelmi örménység egyetlen közéleti, információs, kulturális havi fóruma.

Érdekképviselői tevékenységet látunk el megalakulásunk óta a hazai magyar anyanyelvű örménység érdekében, továbbá jogi és kisebbségi szaktanácsadással szolgálunk a hozzánk forduló örmény származásúak, az örmény kisebbségi képviselők számára. Részt vettünk a hazai kisebbségeket érintő tanácskozásokon, konferenciákon (pl. Magyar Művelődési Intézet konferenciája; Együttélés Európában 2000, a kisebbség mint kulturális egység viszonya a többség kultúrájához - Gödöllő; a 115 éves EMKE millenniumi közgyűlése Kolozsvárott november 25.). A hivatalos szervekkel, kisebbségi önkormányzatokkal, civil szervezetekkel (együttműködési megállapodással hazai és erdélyi szervezetekkel) állandó kapcsolatot tartunk fenn.

Örmény szertartású római katolikus egyházunk megóvása, megvédése céljából a hazai történelmi örménység érdekképviselőt látjuk el. Segítséget kértünk hazai és külföldi egyházi vezetőinktől személyes tárgyalások és levelezések útján az Örmény Szertartású Római Katolikus Plébániánkat és templomunkat elfoglaló idegen egyház ellen.

Hazai és külföldi örmény szervezetekkel közös szervezésű programokon vettünk részt: pl. Gyergyószentmiklóson az Örmény bálon, Csíkszeredában örmény vonatkozású könyvbemutatón. Meghívásra részt vettünk a Mechitarista Rend 300 éves évfordulója tiszteletére rendezett ünnepségsorozaton Velencében.

Negyedik alkalommal szerveztük meg a "*Barangolás őseink földjén*" túrát Erdélyben; Millenniumi barangolás, Szilágyság, Hargita, Gyimesek címmel, 45 fő részvételével, találkozókkal Szilágysomlyón, Csíkszépvízen, Szamosújváron az ott élő örmény származásúakkal.

Épített örökségünk, templomaink és temetőink, plébániáink állagmegóvásához 2000-ben is segítséget adtunk: Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós, Szamosújvár, Csíkszépvíz, Csíkszereda kapott támogatást.

Részt vettünk egyházi ünnepeinken: a Csíksomlyói búcsún (közösen az erdélyi, ausztriai és németországi magyarörményekkel), Világosító Szent Gergely búcsúünnepén Szamosújváron, a Nagyboldogasszonyi búcsún Erzsébetvároson.

Világi ünnepeinket 2000-ben is méltó módon ünnepeltük meg: 1848-49-es forradalom és szabadságharc, Szent István és államalapításunk 1000. éve, Aradi Vértanúinkra és az 1956. októberi forradalomra emlékezve.

Kisközösségi rendezvényeket tartottunk: a már évek óta hagyományos flekkenezést augusztusban Balatonalmádin, illetve múzeum- és műterem látogatások, más rendezvények, emlékműavatások formájában (pl. Szervátiusz műterem, Nagytétényi Kastélymúzeum, Nemzeti Panteon - Kerepesi Temető, Zuboly kerekasztal, Szervátiusz Millenniumi emlékműavatás, stb.)

Folyamatosan támogattuk az Armenia magyarörmény időszaki szemle kiadását, amely a Pro Armenia Alapítvány (Szamosújvár) gondozásában jelenik meg évente 4-6 alkalommal. A kapott 200 példányt ingyenesen eljuttatjuk közösségünk tagjaihoz.

Megrendeztük 3. egyházi konferenciánkat egy *"Magyarörmény nemzetközi kulturális napok Budapesten"* című, háromnapos rendezvénysorozat keretében szeptember 29. - október 1. között. Budapest négy kerületében sikerrel mutattuk be a hazai történelmi örménység ősi gyökereit, kultúráját, örmény szertartású római katolikus egyházát és hitéletét, múltját és jelenét, civil szervezeteit. Az egyházi konferencia címe: *"A 300 éves örmény szertartású római katolikus egyház és közösségei Magyarhonban régen és ma"*, helyszíne IX. ker. Dési Huber István Művelődési Ház volt, ahol 23 előadás hangzott el.

A rendezvény fővédnöke dr. Paskai László bíboros és dr. Visy Zsolt kulturális helyettes államtitkár volt. A rendezvénysorozaton több mint 50 külföldi vendég vett részt meghívásunkra. Vendégünk volt első ízben hazánkban a Gyergyószentmiklósi- és a Szamosújvári Örmény Szertartású Római Katolikus Egyházi Kórus is.

A rendezvénysorozat keretében három kiállítást rendeztünk: *Örmény eredetű magyar nemesi családok címerei* - IX. ker. *Velünk élő kultúrák: Örmények* - II. ker. *Örmények a Délalföldön, 1848-49.* - XI. ker.

Kulturális műsorokat rendeztünk: a II. kerületben; egyházi és világi énekek és versek, a XI. kerületben: *1849. október 6. Arad c.* megemlékezés vértanúinkról, zenés-verses emlékműsor, ünnepi szónok *Lászlóffy Aladár* költő-író (Kolozsvár) volt, kolozsvári művészeink közreműködésével.

A XI. kerületi Polgármesteri Hivatal közgyűlési termében hazai és erdélyi művészeink mutatkoztak be verses-zenés műsorral.

Két könyvbemutatót, valamint sajtótájékoztatót tartottunk az egyesület működéséről. 70 fős csoporttal meglátogattuk a Szent Koronát és a koronázási ékszereket a Parlamentben.

Örmény szertartású római katolikus szentmisén és múzeumlátogatáson vettünk részt vendégeinkkel a XI. Orlay u. 6. szám alatti Örmény Szertartású Római Katolikus Templomunkban, ahol közreműködtek meghívott egyházi kórusaink.

A rendezvényeket megörökítette a vendégül látott Bukaresti TV Magyar adása is, valamint a Duna TV több műsora.

A nyomtatott sajtó az eseményekről fényképes beszámolóval tudósított. Két könyvet adtunk ki erre az alkalomra: az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat 3. darabjaként: a 2. egyházi konferencia kötetét: *"Az erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény katolikus egyháza és identitástudata régen és ma"* Szamosújvár, 1999. november 20-21., valamint a *Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája* c. művét.

Mindkét könyvünket adományként eljuttattuk a közgyűjteményeknek, felsőfokú tanintézetek, egyházak könyvtárainak, társadalmi szervezeteknek itthon és Erdélyben állománygyarapítás céljából.

Működésünkről fotó-video felvételeket készítettünk, azokat archiváltuk, publikáltuk, beszámolókat készítettünk.

2001. április

dr. Issekutz Sarolta elnök

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2000. évi tevékenység- beszámolójához tartozó pénzügyi beszámoló

Az EÖGYKE működés pénzügyi beszámolója 2000 évre (az összegek ezer Ft-ban értendők)

Működési kiadások

I. Személyi juttatások, a munkaadót terhelő járulékok:	0
II. Dologi és egyéb folyó kiadások összesen:	1031
Anyag- készlet beszerzések	829
Szolgáltatási kiadások	202
-közüzemi díjak(gáz, víz, villany stb.)	0
-bérleti díj	0
-szállítás, utazási ktsg.	64
kommunikációs költség (telefon, posta)	138
Egyéb folyó kiadások (költségvet.befiz., adók, stb.)	0
III. Felhalmozás (beruházás, felújítás)	0

Működési kiadások mindösszesen: **1031**

Működési bevételek

I. Vállalkozásból eredő bevételek:	0
II. Tagdíjbevételek:	89
III. Pályázatok útján a működésre kapott támogatások	942
Országgyűlés	0
Országos Örmény Önkormányzat	0
NKÖM	600
Örmény önkormányzatok (II. VI. IX. és XI. ker.)	342

Működési bevételek mindösszesen: **1031**

Pályázati illetve a beszámolt feladatokban foglalt projektekre kapott támog. **3037**

2001. április

Dr. Issekutz Sarolta elnök

Elsőáldozás Gyergyószentmiklóson

2001. május 20-án délelőtt 10 órakor kedvesebben szóltak az örmény templom harangjai, mint máskor. Ünnepet és örömet hirdettek, hiszen öt örmény kisfiú boldogan várta, hogy Jézus először beköltözzön a szívükbe. Az ünnep megszervezéséhez nagyon sok ember munkájára volt szükség. A felkészítést *Boros László* káplán kezdte meg 2000. szeptemberében. Hetente rendszeresen jártak a gyermekek oktatásra. Később, 2001. április

folyamán próbáltuk ébresztgetni az örmény öntudatot. A gyermekek hetente kétszer örmény szavak, szertartásba beépült örmény énekek tanulásával töltötték az időt. A nyelvgyötrésnek beért a gyümölcse, amikor boldogan és büszkén bekapcsolódtak a mise énekeibe.

Az örmény egyházi szolgálatokat ellátó nyugdíjas *Pál Sándor* plébános is kitartóan foglalkozott a gyermekekkel a vasárnapi szentmisék után.

Az ünnep reggelén a gyerekeket *Hajdó István* főesperes vezette a templomba, hiszen szárnyai alá tartozik a maroknyi örmény sereg. A szentmisét Pál Sándor celebrálta, melynek elején a főesperes azt az óhaját, kérését fejezte ki, hogy imádkozzanak a hívek az öt gyerekért, hátha valamelyikük pap lesz néhány év múlva.

Az Oltáregylet hölgytagjai is lázasan készülődtek: az asztalon finomságok sorakoztak, sütemény, tejeskávés és hagyományossá vált torta.

A szép templomi ünnepeket ugyanis az ebédelői fogadás tette teljesebbé, ahol *dr. Simon Istvánné* a következő üdvözlőbeszédet mondta:

"Drága elsőáldozó gyermekek! - Tavalyelőtt az örmény templom harangjának kondulására négy, a tavaly már hét, az idén pedig öt elsőáldozó vonult fel. Nagyon örvendek, hogy megértettétek a harangok hívó szavát és vonzalmat éreztetek az ősi templom iránt. Ez a vonzalom főképp az Úr Jézus iránti vonzalom, ami nemcsak a mai napra szól, hanem kíséreljen Benneteket életetek utolsó szívdobbanásáig. /.../ Imádkozzatok naponta /.../ nemzetünkért, amelynek Ti vagytok és lesztek jövő pillérei. Reményik Sándor szavai lebegjenek előttetek: Ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát."

Végül átnyújtották az Oltáregylet ajándékát, mely imakönyvből és rózsafüzérből állt. A gyermekek boldogan mutogatták az iskolában imakönyveiket, és újságolták, hogy örményül énekeltek az elsőáldozási misén.

Lejegyezte: *Fejér Ilona* hitoktató
Gyergyószentmiklós, 2001. május 25.

Májusi témáink a klubesten...

..és nemcsak ott....

A legutóbbi, május 17-i találkozó a Fővárosi Örmény Klubban ismét nagyon sok érdeklődőt vonzott és ismét méltó megemlékezések, komoly, érdekes témák szerepeltek a műsorban.

Lévén májusban az *Anyák napja*, a jelenlévők ezúttal a háziasszony, *dr. Issekutz Sarolta* bevezető szavai után *Várady Mária* előadásában kaptak lendületesen előadott, igazi Anyák napi-verset. Klubestünk is Jakabffy-jegyben zajlott, ugyanis *B. Kovács Júlia* tartott érdekes, részletekbe menő előadást, amelyben egyebek között idézett *Bakk Miklós* politológus cikkéből (lásd a 9. oldalon), előadása részleteit közöljük.

Részben a klubesttel, részben a lapunk jelen számának igen fontos alaptémáját képező Jakabffy - megemlékezésekkel kapcsolatos további néhány cikkünk: *dr. Issekutz Sarolta*, mint meghívott előadó a Szatmárnémetiben tartott *VI. Jakabffy Napok* konferenciáján, 2001 május 19-én tartott előadásának rövidített szövegét közöljük. Előadásának igen komoly visszhangjáról fogalmat alkothatnak Olvasóink a lap elején közölt erdélyi sajtócikkek alapján. A konferencia résztvevői ugyanis először kaptak összefoglaló, megdöbbentő képet az örmény-magyarországi állapotával kapcsolatos problémákról.

A Jakabffy-témával kapcsolatban felhívjuk Olvasóink figyelmét arra is, hogy ezzel kapcsolatos Amma tisztelendő rövidke, ima-jellegű beszéde is, amelyet Jakabffy Elemér sírjánál mondott a koszorúzás alkalmával.

Tehát, Jakabffy Elemérről emlékezve *Bálintné Kovács Júlia* a Fővárosi Örmény Klubban 2001. május 17-én előadást tartott, amelyből részletek következnek.

Az előadó *Nemeskürty István* szavaival kezdte:

"A múltat nem lehet tőlünk elvenni. De az csak akkor a miénk, ha ismerjük" Mindenek előtt meg kell vallanom: Az utóbbi években meggyőződtem róla és szeretnék meggyőzni másokat is arról, hogy a mi kis népcsoportunk - a magyarörmények - történelme, múltja, "életrajza" bővelkedik briliánsan fénylő, csillogó drágakövekben, tele van értékes emberekkel, akik hatottak, alkottak, gyarapítottak, hogy a haza fényre derüljön, és Erdélyország is újra - akár csak Bethlen Gábor idejében - Tündérország legyen.

Nekünk, késői utódoknak feladatunk, hogy felkutassuk, számba vegyük és felmutassuk a 330 éve Erdélybe települt, az 1791-es kolozsvári országgyűlésen "honosított" és valóban otthonra találó, magyarrá lett őseink - a történelmi, nemzetalkotó örménység - történetét, munkásságát. Ez a mi dolgunk. Ez a **mi** dolgunk - és ez nem kevés.

Jakabffy Elemér a maga idejében és helyén éppen olyan jelentős személyiség volt, mint *Lázár Vilmos, Kiss Ernő, Czetz János, Hollósy Simon, Csiky Gergely, Petelei István, Merza Gyula, Czárán Gyula* és a többiek, akiknek munkásságára rászállt a feledés pora, amit nekünk kell eltávolítanunk, saját magunk és őseink értékeinek megismeréséért és megismertetéséért. És nem elég a jót akarni, de tenni, tenni kell. Nem elég a régi értéket megbecsülni, de **új** értékeket kell felmutatni, alkotni, teremteni.

"Erdélynek nemcsak volt, hanem lesz még aranykora. Ha a számtalanszor elpusztított Erdély poraiból főnixként mindig megelevenedett, akkor még inkább hihető, hogy a szülőföld számtalan gyermekének kitartása, hite, erőfeszítése előbb-utóbb meghozza gyümölcsét" - bíztat egy írásában *dr. Czirják Árpád* érseki helynökünk (2000 május 27. Szabadság c. lap).

Ugyanebben bízott, ezért munkálkodott Jakabffy Elemér is, aki Trianon után - akárcsak *Kós Károly* - hazajött Erdélybe, hogy megalázzott és megszorított népét képviselje, annak szószólója legyen.

Ma születésének 120. évfordulójára emlékezünk.

A Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban olvassuk: az örmény származású Jakabffy Elemér jogi tanulmányainak elvégzése után, 1904-ben jelenteti meg első munkáját: *Mit kell tennünk, első sorban a gazdasági cselédkérdés megoldása érdekében?* címmel Budapesten. 1907-ben ügyvédi irodát nyitott Lugoson. Ügyvédként dolgozott szülővárosában, nemzeti szabadelvűpárti programmal a németbogsáni választókerület országgyűlési képviselője volt (1910-18). 1910-ben országgyűlési képviselővé választják a boksabányai kerületben a Tisza István vezette Nemzeti Munkapárt tagjaként, s ezt a tisztségét 1918-ig megőrzi. Jelen van a Monarchia bukását jelentő, utolsó bécsi parlamenti ülésen.

Az I. világháború után a romániai magyar közéletben fejtett ki széles körű tevékenységet. 1920 után szülővárosában, immár Romániában marad, és bekapcsolódik a magyar kisebbség jogvédő, politikai harcába. 1924-ben a megalakult Magyar Párt egyik alelnökévé választják. 1928-ban Bihar megyei, 1932-ben Szatmár megyei képviselővé választják. 1935-ben újraválasztják a Magyar Párt országos alelnöki tisztségébe. A párt reformszárnyának képviselője.

Hevesen visszautasította az antiszemitizmust, a fajelméletet, az erőszakos asszimilációt, a fasiszmust és háborút, (...) a spanyol polgárháború idején a baszkok és katalánok mellett kiállt, helytelenítette Mussolini szlávellenes kijelentéseit (...). Hirdette a román néppel való barátságot (...).

Életének jelentős alkotása a *Magyar Kisebbség* című folyóirat, melyet 1922-ben alapított *Sulyok Istvánnal* és *Willer Józseffel* (...).

Sulyok kiválása után 1939-ben Willerrel együtt szerkeszti tovább a lapot egészen annak 1942-ben történt megszüntetéséig. 1923-tól kiadja a lap *Glasul Minoritatilor* című testvérfolyóiratát, mely 1926-tól német és francia szövegeket is közölt. Különnyomatait *Bánsági és Erdélyországi Füzetek* címmel szociológiai és politikai, ill. művelődés- és

helytörténeti sorozatként jelentette meg. Mint nemzetiségpolitikus a romániai magyarság képviselőjében több ízben részt vett a genfi nemzetközi népkisebbségi konferenciákon, békés megoldást keresve az olasz és német fasiszta háborús törekvésekkel szemben; mint lapszerkesztő a romániai magyar szociográfiai és szociológiai kutatás előmozdítója, a kisebbség- vagy nemzetiségtudomány szervezője, a történelmi hagyományok és a helytörténet ápolója. "Engedjessék meg nekem, hogy ebben én a kétszeresen megszenvedett identitás megbecsülését érezzem". (...)

Mivel a Fővárosi Örmény Klubban vagyunk, szükségesnek érzem, hogy mindenek előtt Jakabffy Elemér örmény eredetéről szóljak, kiegészítve mindazt, amit e családról Szongott Kristóftól és Gudenus János József munkájából tudunk. Forrásmunkám e tekintetben magának Jakabffy Elemérnek kézzel írott füzetecskéje, amelynek címkéjén ez áll: *Az 1760 május 8.-án megnevesített Jakabffy család házagos genealógiája*.

A nemességet a szamosújvári kereskedő Jakabffy Miklós és Simon kapta Mária Teréziától.

A füzetecske II. fejezetéből idézek: a nemességet szerző Simon felesége Issekutz Manuság volt. Csak egy fiáról tudunk (később a Károllyal folytatott levelezéseiben már 6 gyermeket említenek, Gudenus 7-et sorol fel), Kristófról, aki 1737 augusztus 13.-án született Szamosújváron és kétszer nősült. Első feleségét Sákár Annának, a másodikat Kövér Sárának hívták. Ez a Sára annak az ugyancsak szamosújvári Kövér Tódornak a leánya lehet, aki az 1781-es és 1782. években megtartott bécsi és temesvári árveréseken örményként elsőnek temes-megyei birtokot vett, s aki "1804-ben a birtokvásárlás kapcsán szerzi a nemességet - gyermekeivel, köztük Sárával együtt - a megvett birtoktól kapja az előnevet (rétháti). Leszármazottai a 19. század végéig birtokoltak a községben " olvassuk dr. Jakabffy Elemér: *A bánóság magyar társadalmának kialakulása a XIX. század folyamán* (a szerző kiadása 1940). Ebből idézek tovább is: "Krassó megyében a XIX. sz. első felében az adomány nyerőknek csak kisebb része került ide már nemességgel. A felsoroltak közül csak kettő, kökösi Orbók Ernő és talán Kiss András a fajmagyar, mert a többi között azok sem ilyenek, akiknek neve magyar hangzású. (A Bernátfy családot régebben Beznyikovicznak hívták, a Jakabffy örmény, a Fogarassy román eredetű család)."

Tehát Jakabffy Elemér akkor is büszkén vallotta és vállalta örmény eredetét is, amikor a "fajmagyarság" volt divat.

De térjünk vissza a szamosújvári Simon fia Kristófhhoz és feleségéhez, Sárahoz és a füzetecskéhez.

"Gyermekeik közül a legidősebb Simon volt, aki az 1839 november 23.-án Bécsben kelt és a Magyar Országos Levéltárban őrzött végrendeletében öt fivérrel és két nővérről tesz említést, vagyis nyolcan voltak életben 1839-ben. Jakabffy Elemérről szólva itt és most Simonról és Miklósról kell beszélnünk. (Bár a többi is nagyon érdekes lenne). Idézek a *Zaguzsén - a családi fészek* c. kéziratból:

"Mivel a Bánóság egész területén a kincstári birtokok (...) csekély jövedelmet hoztak, érthető, hogy a királyi biztos már a magyar uralom kezdetén, 1779-ben az egész országban közhírré tette, hogy a délmagyarországi kincstári jószágok kedvező feltételekkel megszerezhetők (..)

A kincstári birtokok értékesítése az un. *'donatio mixta'* révén történt. Királyi adománnyal, de azért az igénylőnek meg kellett fizetni a birtok becsértékét.

Ilyen donatio mixta formájában jutott Zaguzsén község ismét földesurak birtokába 1808 nov. 11.-én. E napon impetráltak ünnepélyes módon Jakabffy Simon, Krassó vármegye alispánja és testvére Jakabffy Miklós, vármegyei aljegyző (...) (akik) az adományozott Zaguzsén községért a királyi kincstárnak 20.000 forintot fizettek, miként ez, az utóbb, 1811. június 7-én Bécsben kiállított és Ferenc császár és király által aláírt díszes okmányból is

kitűnik. A kincstár tehát elég jó üzletet csinált a királyi kegy megnyilatkozása kapcsán, amely - mint a diplomából kitűnik - az érdemeket jutalmazta. Hiszen a másfél évtized előtt még 79 forint 77 krajcárt jövedelmező ingatlan vételára fejében kapott 20.000 forint még a pénz elértéktelenedésének figyelembevételével is lényegesen nagyobb kamatot hozhatott."

Jakabffy Simon (aki 20 évig volt Krassó megye alispánja), ritkán látogatott Zaguzsénre még 1822 előtt is, ezután már csak, mint öccse vendége egyszer-kétszer, hiszen 1822 tavaszán a helytartótanács tanácsosaként Budára költözött, innen pedig 1828 februárjában Bécsbe, mint a Magyar Kancellária elnöki tanácsosa, és a Szent István Rend vitéze. Miklós ellenben, elhagyva a megyei szolgálatot, több időt szentelhetett a birtok kezelésének és a gazdálkodás belterjesebbé tételének. Mivel Simon nem nősült és hivatása végleg elszakította Krassó vármegyétől, kérelmet terjesztett az uralkodó elé: engedné meg, hogy birtokát Miklós öccsére ruházza. Ezt az engedélyt Ferenc császár és király 1833 szeptember 12-én megadta, és így ettől az időponttól Zaguzsén egyedüli földesura Jakabffy Miklós lett. Ő minden kétséget kizáróan az imént bemutatott dr. Jakabffy Elemér vérszerinti dédapja; és itt újra a füzetecskéből idézek.

"Miklós Krassó megye táblabírája (...) Felesége Groszkopf Eliz bécsi polgárleány, akit 1805-ben (tehát még a zaguzsényi birtok megszerzése előtt) 29 évesen teherbe ejtett, de nemesi gögből akkor feleségévé nem tett, hanem vele látszatházasságot kötött egy Kapil Ferenc nevű, Magyarországból (Iglából) érkező iparossal. De az életközösséget Elizzel megszakítani nem tudta és tőle Imre, Gyula, Karolina, Berta és Charlotta gyermekei születtek. Mikor Kapil Ferenc 1828-ban meghalt, özvegyét törvényes hitvesévé tette és tőle származó öt gyermekét örökbe fogadta. A két fiúnak 1840-ben a Jakabffy nevet, a nemességet és a zaguzsényi birtokot megszerezte."

(Az első fiú) "Imre 1805 dec. 5-én született Lugoson, meghalt 1871 okt. 17-én Zaguzsénban. Krassó megye táblabírája, okleveles ügyvéd." Elég későn nősült, 1843 június 24-én, felesége Glósz Paulina. Négy gyermekük volt, három fiú és egy lány."

És újra az önéletrajzból:

"Mint Jakabffy Imre és Zsidák Ilona első gyermeke 1881 május 17-én születtem Lugoson.

Erről az eseményről a *Krassó-Szörényi Lapok*, a város magyar hetilapja következőleg emlékezett meg: *'Nagy családi öröm érte Jakabffy Imre urat, árvaszékünk nagyrabecsült elnökét: ugyanis kedves neje egy egészséges fiúgyermekkel ajándékozta meg. Jakabffy úrnak számos tisztelői siettek a boldogságban úszó apának gratulálni. Mi is szívből gratulálunk jó szomszédunknak.'*

A sajtó figyelme tehát elég korán reám irányult. Keresztelőmről is beszámolt, közölve, hogy ez a Notre Dame-ok lugosi kápolnájában ment végbe, Krvesz Vilmos bogsáni lelkész tett az Anyaszentegyház tagjává és Elemér Ágoston nevet nyertem.

A betűvetés megkezdése előtről csak egy komoly emlékem él, anyám súlyos betegsége, mikoris Budapestről lehozatták Kétly tanárt, aki félretetett minden orvosságot, csak új étrendet írt elő és anyám meggyógyulása rövidesen megindult. Olyan sokat hallottam akkor az orvosi tudásnak erről a sikeréről, hogy ez emlékeim között maradt.

A lugosi (akkor még) róm. kat. gimnázium igazgatója: Billmann Márton atyámat arra kérte, engedje, hogy ő kezdhesse agyam művelését, ő lehessen tanítóm. Első tanórám és utána két párbeszéd felejthetetlen marad.

'Billmann bácsi' azt kérdezte, amikor először ültünk egymással szemben, ültem-e már vonaton? Büszkén adtam a választ: már többször megtettem az utat Lugos és Zsena között.

- És tudod-e, mitől indul ez a vonat? – kérdezte tanítóm. Erre feleletet már nem adhattam. Ekkor, reám nagy benyomást tett előadásba kezdett. Elmagyarázta, hogyan lesz a vízből gőz, ennek milyen nagy feszítő ereje van, hogyan észlelték ezt az emberek és most milyen nagyszerűen használják fel, amit megtudtak. - Miután a kiváló pap ezzel befejezte az első leckét, az ebédnél atyám megkérdezett, tudom-e már leírni az i betűt? Tagadó választ adtam.

Hát az a-t? Azt sem. Hát akkor mit tanultatok, volt további kérdése. Erre pontosan elmondtam, mit hallottam a gőz feszítő erejéről, ami vonatokat indít és kazánokat robbant. Másnap, az óra előtt atyám emígyen üdvözölte Billmant: Főtisztelendő Uram! A fiam pontosan elmondta, mitől indul a gőzgép, de talán előbb mégiscsak írni-olvasni kellene tudnia. Írni-olvasni előbb-utóbb minden gyermek megtanul, de gondolkozni olyan kevesen tudnak. Volt a bölcs válasz."

Hogy Jakabffy Elemér megtanult gondolkodni, azt egész élete és munkássága bizonyítja.

Ezután az előadó Jakabffy publicisztikai, írói munkájából adott ízelítőt - erre lapunk későbbi számában még vissza térünk - majd így folytatta:

Befejezésül még néhány perc figyelmet és türelmet kérek, hogy elmondhassam: meggyőződésem szerint Jakabffy Elemér érzékenysége a nemzetiségek jogvédelme iránt, felelőssége népe iránt génjeiben hordozott "program" volt. Ősapja, Hágopián - judex Jacobus Christophorus (Jakabffy Kristóf) már főbírája volt a Szamosújváron várost alapító közösségnek, az ő neve maradt fenn első főbíróként a levéltári anyagban, mert az 1700-1714-ig terjedő jegyzőkönyvek megsemmisültek. Őt követte fia, ifjabb Jakabffy Kristóf, de apja is szenátor tanácsos maradt, és egyházi főgondnok. A nemességszerző Miklósnak és Simonnak is volt Kristóf nevű fia, a Miklósé 1768-1770 között, majd 1785-1791 között, míg Simon fia újra csak ifj. Jakabffy Kristófként 1780-82 között volt Szamosújvár főbírája. Mindannyian fontos feladatokat töltöttek be az egyház életében is.

"Megfigyelve a Jakabffyak múltját, arra a meggyőződésre jutottam, hogy azok némelykor csacsiságot csinálhattak ugyan, de becselenséget tudtommal eddig nem követett el egyik sem! Ennek tudata jóleső érzéssel tölti el lelkemet!" "Leányaim mindketten szerencsés házasságot kötöttek. Zsuzsi férje Köves Elemér kohómérnök, országszerte elismert, egyik legjobb alumínium szakértő. (...) Az ő fia az én kis Kristóf unokám, akiből szeretnék - ha a jószágos Isten megengedi - Jakabffy Kristótot csinálni. Keresztelése már ezzel az intencióval történt. Nagyon intelligens, nagyszerű megjelenésű gyerek, még most! Hova fejlődik, nem tudhatom!"

(Köves Kristóf szül. 1946. nov. 29., a levél íródott 1950. dec. 4. Kőbánya)

Mi pedig, a Fővárosi Örmény Klub itt levő tagjai, magyarörmények és örmény-magyarok bárhol azt mondjuk: Jakabffy Elemér, nyugodjál békében, mert íme, nagy családod, az erdélyi bánsági és partiumi magyarság ma újra tanulni vágyik Tőled és bízva bízik abban, hogy elgondolásaidat, kijelölt utadat követve, anyaországi segítséggel kivívja azokat a jogokat, amelyek megilletik. Kérjed ehhez örmény ősapáink, ősanányáink segítségét is, hogy egyszer minden nép, kicsi is, nagy is, örmény is, magyar is, bárhol a Földön szabadságban éljen.

B. Kovács Júlia

Részletek dr. Issekutz Sarolta előadásából

2001. május 19

VI. Jakabffy Napok - konferencia

A magyarországi magyarörmény kisebbség harmadik évezredi törekvései

"Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék. . . "

Vörösmarty Mihály, nagy magyar költőnk ezen igazán magvas, szép idézetét választotta mottójául a magyarországi magyarörmények civil szervezete, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, amely minden kiadványán, rendezvényén, kiállításán olvasható.

Mert a múlt megismerése nélkül nem lehet jövőt építeni.

A múlt megismerése, értékeinek megőrzése kötelességünk és kötelességünk ismereteinket korrekt módon, történelemhűen a köz javára, a közművelődés számára is nyilvánossá tenni. Hogy ne fordulhasson elő az, ami például a magyarországi örmény kisebbség esetében előfordulhatott az elmúlt években, sajnos napjainkban is.

De ehhez nemcsak a történelmi és művelődéstörténeti tények feltárására, hanem azok korrekt publikálására is szükség lenne, amelyhez a kisebbségpolitika segítséget kellene nyújtson a közszolgálati médián keresztül. Sajnos nem teszi.

Ezért ezen előadás is egy kiáltvány, amellyel a demokratikusan gondolkodókat kívánjuk megszólítani: a harmadik évezred nem munkálkodhat nemzetek, nemzetiségek, etnikumok, vallások, kultúrák ellen. S nem lehet szó nélkül elmenni az ilyen megnyilvánulások mellett. Törvények nem maradhatnak a törvényszegők szankcionálása nélkül, kell lennie ellenőrző szervezeteknek és ezek jogosultságainak is. Nem Strassbourgban kell keresni a jogainkat, hanem saját hazánkban, de vállalva egyúttal a kötelezettségeket is, s mindkettőt egyenlő mércével.

Ebből kiindulva, a magyarországi magyarörmények harmadik évezredre törekvéseit a múlttal kell kezdenem.

(Miután itt az előadó lapunk olvasói által ismert, cikkeinkben és más írásainkban gyakran elemzett tényeket ismertetett a témában tájékozatlan közönség számára, a szövegből ezt - az örménymagyarok történetére, nyelvére vonatkozó részt - kihagytuk.)

A nyelv tehát - bár az igen összetett identitás fontos része, de csak egy eleme.

A magyarországi cigányság országos elnöke például nem beszél egyik cigány nyelvet sem, mégsem kérdőjelezi meg senki sem, hogy cigány s a magyarországi cigányság legitim vezetője. És ez nem függhet a nemzeti vagy etnikai kisebbség számarányától sem, ahogy a kisebbségi törvény is fogalmaz.

Az Erdélyből áttelepült örmények leszármazottai már római katolikus, kisebb részben református vallásúak, hiszen Magyarországon csupán Budapesten alakult meg 1924-ben a Budapesti Örmény Szeretartású Római Katolikus Egyházközség.

././ A 70-es években átköltözött a XI. ker. Orlay u. 6. szám alatti saját tulajdonú ingatlanba, amely a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség tulajdonát képezi telekkönyvileg is. Ide építették fel az örmény katolikus, katolikus hívek, a magyarörmények adományából és egyéb adományok segítségével az örmény szeretartású római katolikus kápolnát is, ahol 1988-ig Kádár Dániel apátplébános haláláig, magyar nyelven folyt a liturgia, hiszen ezt értették a hívek, ezt szokták meg. A plébánián rendszeresen találkozott egymással a magyarörménység - fiatalok és idősek - közösségi rendezvények, összejövetelek kapcsán, amelynek következtében a hitélet gyakorlása kiegészült a hagyomány és kultúra ápolásával, a közösségi élettel. Szervezője Kádár Dániel apátplébános volt.

Magyarországon csak örmény szeretartású római katolikus szeretartás létezett és létezik ma is az örmény szeretartású római katolikus templomunkban. Egyházunk a Magyar Katolikus Egyház 64. részegyháza, a területileg illetékes Esztergom-Budapest Főegyházmegye alá tartozik, Dr. Paskai László bíboros, érsek fennhatósága alá.

A lelki gondozást a Mechitarista Rend látja el, kijelölt plébánosa P. Vahan Hovagimian bécsi mechitarista szerzetes, akivel csak német tolmács segítségével tudunk értekezni, ha Budapesten tartózkodik. A misét örmény nyelven tartja, amit nem értünk. A magyarországi örmény katolikusok a Bejruti Patriarchátus alá tartoznak, XIX. Nerses Bedros Tarmouni pátriárka vezetésével, aki a római Keleti Kongregatio alá rendelt.

1998. november 3-án a Fővárosi Bíróságon bejegyzésre került egy Magyarországi Örmény Egyház nevű szervezet, amelynek hitelvei nem, csak gazdasági szándékai ismertek az alapító okiratból. Alapítója és egyik vezetője az évek óta törvénytelenül működő Országos Örmény Önkormányzat elnöke.

Ez a nevében egyházi alakulat kiszemelte magának az örmény szertartású római katolikusok egyházi vagyonát, törvényellenes módon székhelyként bejelentkezett a XI. Orly u. 6. szám alatti ingatlanunkba, elfoglalva templomunkat, múzeumunkat, könyvtárunkat és levéltárunkat.

/.../ ...csupán két és fél év után sikerült 2001. márciusában egy biztató értesítést kapnunk a Fővárosi Főügyészségtől, amely szerint közokirat-hamisítás bűncselekményének alapos gyanúja miatt megindították a Magyarországi Örmény Egyház ellen a büntetőeljárást.

Issekutz Sarolta előadásában ezután a magyarországi magyarörmény szervezetekről beszélt, elmondta, hogy 1997. februárjában alakult meg az Erdélyi Örmény Gyökök Kulturális Egyesület, amely az 1920-ban alakult, majd megszűnt Magyarországi Örmény Egyesület óta a hazai magyarörménység egyetlen civil szervezete.

A szellemi örökség megmentése érdekében indított kiadványok és a Fővárosi Örmény Klub estjei, egyházi konferencia-szervezés, valamint a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat kiadói tevékenységének ismertetése után dr. Issekutz Sarolta így folytatta szatmári előadását:

Fontos az állandó kapcsolattartás erdélyi közösségeinkkel, akikkel külön-külön és együtt is együttműködési megállapodásokat kötöttünk. Az állandó kapcsolattartás egyik formája az évenkénti egyházi ünnepek kapcsán való együttlét, pl. Szamosújváron a Világosító Szent Gergely ünnep, valamint Erzsébetvároson a Nagyboldogasszony napi búcsú alkalmából.

Ezt az együttlétet szolgálja az évenként megszervezésre kerülő *Barangolás őseink földjén* c. egyhetes erdélyi program, amely mindig más tájegységet mutat be a résztvevőknek, az érintett területek örmény vonatkozásait, emlékeit, s magyarörmény találkozó szervezésével határon átvélően összekovácsozza a közösségeket.

A közösségszervezés egyik hazai formája a helyi örmény kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködés és különösen az 1999. februárjában létrejött Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása, amely a fővárosi II., VI., IX. és XI. kerületek örmény önkormányzatai megállapodásával jött létre közös programok minőségi megvalósítására, közös érdekérvényesítésre és képviselőre.

Mik tehát a 3. évezredi törekvéseink?

1. A történelmi örménység, a magyarörménység státuszának helyreállítása, imázsának megőrzése.
2. Az örmény szertartású római katolikus hitéletünk magyar anyanyelvünkön történő zavartalan biztosítása.
3. Családjaink adományaiból épült lelkészségünk, kápolnánk, múzeumunk, könyvtárunk és levéltárunk visszaszerzése, múzeumunk közgyűjteménnyé nyilvánítása.
4. A közszolgálati médiumokon keresztül a magyarországi örménység korrekt bemutatása.
5. A magyar kisebbségi törvény és kapcsolódó jogszabályok módosításának kieszközlése, amely szerint a pozitív diszkrimináció csak a jogosultat illethesse meg, ellenőrizhető módon. Az országos kisebbségi önkormányzatok törvényességi felügyeletének megoldása.

6. Segítségnyújtás a hozzánk érkező örmény származásúak beilleszkedéséhez, nyelvi és kulturális identitásuk megőrzéséhez, érdekképviselőjük felvállalásával.

7. Folytatni magas színvonalon kulturális identitásörzésünket; kiállítások, konferenciák, megemlékezések, klubdelutánok, emlékhely avatások, könyvek és kiadványok megjelentetése stb. útján, magunk és az egész társadalom hasznára.

S mindezzel törekedni a magán és közéletben, a politika, a kultúra, a tudomány és gazdaság területén a keresztény normák alapján az igényes, magas színvonalú, tisztességes helytállásra, amely őseinket ide vezérelve immár 330 éve, számunkra is otthont és hazát teremtett, végérvényesen.

dr. Issekutz Sarolta
ügyvéd, örmény kisebbségi képviselő, egyesületi elnök

Hiradó

A **Fővárosi Örmény Klub** szokásos klubestje 2001. június 21-én lesz a Magyarok Házában, Budapest V. kerület, Semmelweis u. 1-3. alatt, a Zeneteremben.

Június 8-án, pénteken 11.00 órakor a III. kerületi Czetz János utcában koszorúzással egybekötött megemlékezést tartott az Argentín Nagykövetség, a Magyarok Világszövetsége, a Honvédelmi Minisztérium és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület. Az ünnepségen közreműködtek a Fodor utcai általános iskola növendékei.

Június 12-én, kedden 17.00 órakor nyílik meg az I. ker. Fő utca 28. sz. alatti kiállító teremben *Tóth Rózsa* művésztanár kiállítása *Összegző emlékek* címmel. Bevezetőt mond *dr. Issekutz Sarolta*, a kiállítást *dr. Benedek Katalin* művészettörténész nyitja meg. Egyúttal a gyermek rajzverseny eredményhirdetésére és a nyertes rajzok bemutatására is sor kerül. A kiállítás június 20.-ig tekinthető meg, naponta 15.00 és 18.00 óra között.

Június 26-án 10.00 órára **fűvészkerti sétára** hívja az érdeklődőket *Wertán Zsolt* kertészmérnök, egyesületünk tagja. Találkozó a Fűvészkert bejárata előtt, VIII. kerület, Illés utca 25. Megközelíthető: hármas metróval a Klinikák megállóig, (a Klinikák előtt) gyalog a Ludovika felé, majd balra, az Illés utcába.

Június 30.-án 11.00 órakor lesz Világosító Szent Gergely tiszteletére, valamint az örmény kereszténység felvételének 1700. évfordulója emlékére az ünnepi szentmise Szamosújváron. A szentmisét *dr. Jakubinyi György* érsek, az erdélyi örmény katolikusok apostoli kormányzója celebrálja Gábor testvérrel közösen.

Folytatjuk a gyűjtést a gyergyószentmiklósi, és az erzsébetvárosi templom felújítására! Kérünk mindenkit, támogassa ezt a fontos célt, műemléktemplomaink megőrzését. Az adományokat az impresszumban közölt címen (az EÖGYKE székhelyén) és bankszámlán is el lehet juttatni.
A számlaszám: 10100792-72594972-00000007

A Magyar Érdekvédelmi Szövetség felhívása! 1116 Budapest, Sopron u. 64. I. em.
Tel/Fax; 206 2048
Levélcím: 2100 Gödöllő, Palotakert 11. VIII/2

2001 febr. 14.-én megjelent a román ingatlan-visszajuttatási törvény, mely lehetővé teszi az Erdélyből elszármazottak ingatlanainak visszakövetelését, nemcsak román állampolgárok számára. Tekintettel arra, hogy ez nagyon sok Erdélyből áttelepült családot és a jogos örökösöket is érinti, kívánatos volna, hogy mindazok, akik jogosultak, nyújtsák be mielőbb jogigényüket, különben a határidő (2001. augusztus 14.) lejárta után végleg elveszítik minden lehetőségüket vagyonuk visszaszerzésére vagy a kárpótlásra.

Felhívjuk mindazok figyelmét, akiknek ingatlantulajdonuk volt Romániában, vagy örökség útján jogosultak az egykori tulajdonra, melyet 1945. március 6. és 1989. december 22. között önkényesen elkoboztak, hogy a román hivatalos lap (Monitorul Oficial al Romaniei) 2001. február 14.-én közzétett 10. sz. törvény 3. szakasza és a Román Alkotmánybíróság 43. sz. 2001. február 7.-i határozata alapján joguk van az ingatlant természetben visszakapni, vagy a törvényben meghatározott esetekben az ingatlan reális értékének megfelelő kártérítésben részesülni.

A törvény nem írja elő a jogköveteléshez a román állampolgárságot, tehát jogosult a külföldi és külföldön élő állampolgár vagy annak törvényes örököse egykori jogos tulajdona visszaszerzéséhez vagy értékének megfelelő kártérítésre. Ezt a jogot nemcsak maga a törvény 3. szakasza biztosítja, mely nem tesz különbséget a bel- és külföldi tulajdonosok között, hanem Románia Alkotmánybírósága 43. sz. határozata is, mely elutasította az ellenzék által ez ellen emelt kifogást.

Döntő fontosságú tehát, hogy minden magyar állampolgár, akinek egykor ingatlan tulajdona volt (kivéve a mezőgazdasági és erdőterületet, melyekre a 181/1991, a 169/1997 és az 1/2000-es törvény vonatkozik), mielőbb nyújtsa be igényét, a birtokában lévő iratok (telekkönyvi kivonat, kisajátítási végzés) másolatával együtt ahhoz az intézményhez, hatósághoz, melyhez az ingatlan jelenleg tartozik (állami vállalat, szövetkezet, közhivatal, polgármesteri hivatal, magánszemély stb.). A törvény hatálya alá tartozik minden olyan ingatlan (telek, lakóház, kereskedelmi és ipari épület), amely nem mezőgazdasági rendeltetésű. Jogigényt jelenthetnek be a résztulajdonosok is, és azok is, akiknek valamit fizettek a kisajátításkor, de ez alacsonyabb volt a reális értéknél. Akik a 142-es törvény alapján már visszaigényelték ingatlanukat, de elutasításban részesültek, az új törvény alapján ismét kérhetik. A törvény 6 hónapos határidőt adott a jogigény benyújtására, melynek elmulasztása jogvesztéssel jár. A jogigény bejelentést tértivevényes ajánlott levélben is meg lehet tenni, elküldve annak az intézménynek, vállalatnak, magánszemélynek, aki jelenleg az ingatlant birtokolja. Meg kell őrizni az ajánlott szelvényt a tértivevénnyel, másolatokkal együtt, mert a válasz elmaradása esetén (egy hónapon belül) a megyefőnökséghez (prefektus) kell panasszal fordulni. Az elutasító döntést bírói úton lehet megfellebbezni. Jelentős értékű magyar tulajdonról van szó, melynek elvesztése súlyos kárt okozna a magyar nemzetgazdaságnak és magánszemélyeknek egyaránt. (A tulajdont igazoló papírokat utólag is lehet pótolni)

A törvény kimondja: az igénybejelentés elmulasztása jogvesztő, tehát 2001. augusztus 14. után érvénytelenné válik minden jogkövetelés. A román hatóságok számítván arra, hogy sokan elmulasztják, már értesítették az ilyen lakások használóit, bérlőit, készüljenek fel arra, hogy augusztus 14. után megvehetik azt az ingatlant, ahol laknak, melyet használnak, ha addig az egykori tulajdonos nem tesz eleget a jogkövetelés bejelentésének.

Felhívjuk mindazok figyelmét, akiknek maguknak, családjuk valamelyik tagjának tulajdona volt (egyenes vagy oldalágú törvényes örökösök), azonnal szerezzék be tulajdonukat igazoló iratokat és azok másolatát igénybejelentéssel, tértivevényes ajánlott levélben küldjék el az ingatlant jelenleg használók (birtoklók) címére!

**Koszorúzás Jakabffy Elemér sírjánál, 2001. május 20-án,
a szatmárnémeti, hídon túli római katolikus temetőben**

Amma Zoltán t.b. kanonok, általános helynök imája

Jézus Sirák fiának könyve 44. fejezetéből ragadunk ki néhány mondatot:

"Hadd dicsérjük a híres férfiakat, a mi őseinket nemzedékeik sorában.1. Voltak közöttük, akik nevet hagytak hátra, amelyről dicsérettel beszélnek... 8.

Testüket békében eltemették, de nevük él nemzedékről nemzedékre. 14."

Szatmárnémetiek számára ilyen egyéniség volt *Jakabffy Elemér*.

A temetőben gyűltünk össze. Latinul a temetőt coemeteriumnak hívják. Sokan a coiterium szóból származtatják e szót. Olyan hely, ahol mindenki összejön, mindenki találkozik. Ez nemcsak a halottakra vonatkozik, hanem itt találkoznak az élők is az elhunytakkal.

Boldogemlékü *Márton Áron* püspök 1955. május 4-én többek között a következőket írta Chivu Stoica miniszterelnöknek. "Miniszter úr, a katolikus ügynek már vértanúi vannak, és mi tudjuk, hogy a halottaink mire köteleznek minket."

Összejöttünk, hogy kegyeletünket rójuk le Szatmárnémeti nagy jogásza, politikusa, újságírója emlékének. Erre kötelez a hála bennünket.

Összejöttünk azért, mert a nagy püspök szavait idézve: mi tudjuk, hogy a halottaink mire köteleznek bennünket.

Míg lélekben imát mondunk sírja mellett, azért is imádkozunk, hogy: egyetlen nemzedékünk se feledkezze meg nagyjainkról, tudatában legyünk annak, hogy ők minket és a jövő nemzedéket kemény tettekre ösztönöznék, népünk oltárára mindig készek legyünk elhelyezni intelligenciánk, áldozatvállalásunk, tettekkészségünk legszentebb zsengéit.

Az ünnepek és a megemlékezés alkalmával *dr. Issekutz Sarolta* is tartott beszédet a lugosi művelődési házban, ennek záró részét idézzük:

"Engedjék meg, hogy emlékezzek még valakire. Krassó-Szörény Vármegye utolsó magyar alispánjára, a II. osztályú magyar érdemkereszt, a III. osztályú Vaskoronarend, a Ferenc József rend tisztikeresztje, a II. osztályú polgári hadiérdemkereszt tulajdonosára, Lugos város díszpolgárára és a Trianoni tragédia után Magyarországon megtelepedvén rövidesen a dunántúli kerület rendőrfőkapitányára, majd belügyminisztériumi helyettes államtitkára, az egész magyarországi rendőrszervezet vezetőjére, *erzsébetvárosi Issekutz Aurélna*.

Apai nagybátyám Szászvároson született 1964. jan. 14.-én, örménykatolikus keresztséget kapott az örmény hagyományok szerint. 1934. júl. 21. napján Budapesten hunyt el.

Három gyermeke volt: **Aurél**, Lugos 1891. okt. 18., aki a temesi járás szolgabírája volt. Tüzérszázlósként 1915. februárjában halt hősi halált a Kárpátokban. Emlékműve a Lugosi temetőben áll.

Mária, aki Lugoson született 1894-ben és itt is halt meg 1920-ban, valamint **Margit**, aki 1898. dec. 29-én Terregován született és Budapest II. kerületében él a mai napig, immár 103 évesen.

Erzsébetvárosi Issekutz Aurél nekrológja *Jakabffy Elemér* tollából a Krassó-Szörényi Lapok 1934. július 26.-i számában jelent meg.
Lugos, 2001. május

dr. Issekutz Sarolta

**Május utolsó vasárnapján újra megünnepelhetjük a Hősök Napját.
A rendelkezésünkre álló - hiányos - adatok alapján emlékezzünk meg hősi
halottainkról:**

Az 1848/49-es szabadságharcban:

bobdai **Gyertyánffy Ferenc**, honvéd százados, *Vargyas,1827, (G. 151, Bona: K/243)
Hősi halált halt: a Sepsiszentgyörgy melletti Eprestetón vívott ütközetben,1849. júl. 5.

eleméri és ittebei **Kiss Ernő**, honvéd altábornagy, *Temesvár, 1799. júl. 13. (G. 217, Bona: T/369)
Aradi vértanú, 1849. okt. 6.

szkárosi **Lázár Vilmos**, honvéd ezredes, *Nagybecskerek, (Torontál v.megye), 1815, (G. 283. Bona: T/428)
Aradi vértanú, 1849. okt. 6.

Lukács István, honvédtüzér főhadnagy, *Nagyvárad, 1821. k., (Bona: HIII/362.)
Hősi halált halt: a temesvári csatában 1849. aug. 9.

vásárhelyi **Novák Tivadar**, honvédhuszár főhadnagy *Szamosújvár, 1811. ápr. 9. (G. 378, Bona: HIII/585, Szongott)
A császári hadbíróóság halálra ítéli és 1849. márc.14- én kivégzik.

Szarukán János, gerillacsapat főhadnagya, (Bona: HIII/234)
Hősi halált halt a román felkelőkkel vívott harcban Marisel és Funtinella között, 1849. júl.13.

Szentpétery Imre, honvéd százados *Kolozsvár,1819. Sz. Ferenc, honvéd hadnagy és Miklós, honvéd százados testvére (Bona: K/577)
Hősi halált halt Nagyszeben bevételénél,1849. márc. II.

Szentpétery Ferenc, honvéd hadnagy, Sz. Imre és Miklós honvéd századosok testvére, (Bona: HIII/261.)
Hősi halált halt Piskiné,1849. febr. 9.

Szentpétery Miklós, honvéd százados, Sz. Imre, honvéd százados és Ferenc, honvéd hadnagy testvére. (Bona: K/578.)
Hősi halált halt egyik csatában kapott sebében, Désen,1849. ápr. 29.

Az I. világháborúban:

báró **Appel János** Nepomuk Gottfried, cs. kir. huszár főhadnagy *Paulis, 1883. nov. 25.; báró Mattencloit Eugéne, (Çapbedo rokonság, G. 44.)
Hősi halált halt: Ciróka-Újfalu,1914. nov. 21.

sepsikilényi és sepsiszentgyörgyi Czakó Ferenc *Székelykövesd, 1892. aug. 18.; Korbuly Erzsébet, (G. 230.)

Hősi halált halt (eltűnt): Rudka-Cervenicz, 1916. aug. 18.

csicserei Csicsery István Géza László sorhajóhadnagy, *Munkács, 1893. szept. 3.; *lehotkai* Lehoczky Rozália, (Buzáth rokonság, G. 30.)

Hősi halált halt: Paks, 1919. jún. 26.

Csomák Jenő honvéd hadnagy * 1894.; Ritter (Resch) Irma (G. 83)

Hősi halált halt: Lutowiszka, 1915. febr.

örmezői Danilovics János dr. jur. t. jegyző *Budapest, 1888.; *russori* Jakab Ilona, (Buzáth rokonság, G. 28.)

Hősi halált halt: Cernassi, 1914.

Gajzágó Ferenc

*Túrkeve, 1898; Kuszka Ilona (G. 107.)

Hősi halált halt: 1918. az olasz fronton

belényesi Heppes Aladár László Antal *Borosjenő, 1874. máj. 30.; *seprősi* Czárán Eszter Terézia Rozália (G. 56.)

Hősi halált halt: Galícia, Recliniec, 1915. júl. 26.

marosvásárhelyi Issekutz Aurél, a temesi járás szolgabírája *Lugos, 1891. okt. 18.; Zára Mária (G. 177.)

Hősi halált halt: 1915. febr. a Kárpátokban

Jakabffy Zoltán *Temesvár, 1896. jún. 8.; Skoza Izabella, (G. 184.)

Hősi halált halt: 1915.

Lászlóffy András Siebold Olga (G. 274.)

Hősi halált halt az orosz harctéren

Szarvassy György *Máramarossziget, 1871. jún. 6.; Jakobovics Ilona, (Buzáth rokonság G. 26.)

Hősi halált halt Turza, 1914. okt. 23.

roglaticzai és gyóni Zlinszky Imre, huszár hadnagy * 1894.; rétháti Kövér Róza (G. 259)

Hősi halált halt: 1917. nov. 8. Ojtozi szoros

A II.világháborúban:

báró Berg György Artúr, m. kir. Zászlós *Budapest, 1919. márc. 9. gróf Nákó Berta Erzsébet Gizella Eszter Mária, (Gyertyánffy rokonság), (G.159.)

Hősi halált halt: 1942- ben a Don mellett

Gajzágó Tibor, m. kir. Százados *Kolozsvár, 1909. ápr. 14.; köpeczi Nagy Ibolya, (G. 115.)

Hősi halált halt: Olcharka, 1944. jún. 25.

Korbuly Imre *1916.; hertelendi és vidornyalaki Hertelendy Margit, (G. 238.)
Hősi halált halt: 1942. jún. 28. Szovjetka SzU.

rétháti Kövér Kálmán Dezső Zoltán, m. kir. tüzér főhadnagy *Vinga, 1903. dec. 7.; Koháry Róza, (G. 262.)
Hősi halált halt: Solt, 1944. nov.13.

ebesfalvi Lengyel Sándor *Szarvas, 1892. nov. 11.; Kontur Ilona (G. 286.)
Hősi halált halt: Nagyvárad, 1944.

- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.
- Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
Székhelye:1015. Budapest Donáti utca 7/a.
Postacíme: 1251 Budapest Pf., 70.
Telefon: 201-1011, fax/tel: 201-2401.
Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa
Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta
Szerkesztő: Dávid Csaba
Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János
Szerkesztőség: 1251 Budapest Pf. 70. Tel: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401